

پدافند غیرعامل

و تاثیر آن در امنیت عمومی

مؤلف

اسداله سیدوری

توزیع و استفاده از این کتاب درون سازمانی است.

(محرمانه)

دانشگاه علوم انتظامی امین

۱۳۹۹

پدافند غیر عامل و تأثیر آن در امنیت عمومی

انتشارات دانشگاه
علوم انتظامی امین

مؤلف: اسداله سروری

ناظر علمی: بهروز نوریان

ویراستار ادبی: دکتر فخری رسولی

صفحه آرا: زهرا طاهری

چاپ یکم: پاییز ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۵۷۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مرکز تولید و چاپ معاونت آمداد و پشتیبانی ناجا

نشانی: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی، خیابان شهید جدی اردبیلی،

دانشگاه علوم انتظامی امین، تلفن: ۴۸۹۳۱۲۹۳

حق هر گونه چاپ و انتشار بدون مجوز از ناشر پیگرد قانونی دارد.

سرشناسه: سروری، اسدالله، ۱۳۳۶ -

عنوان و نام پدیدآور: پدافند غیر عامل و تأثیر آن در امنیت عمومی، مؤلفه اسداله سروری.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، انتشارات، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۳۴۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳۴-۷۷-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: دفاع غیر نظامی

Civil defense موضوع:

موضوع: دفاع غیر نظامی - پیش بینی های ایمنی

Civil defense - Safety measures موضوع:

موضوع: امنیت عمومی

Public safety موضوع:

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین، انتشارات

رده بندی کنگره: UA۹۲۶

رده بندی دیویی: ۳۶۳/۳۵

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۹۲۳۸۰

سخن ناشر

سرعت شتابان علم و فن آوری همراه با گستره روزافزون آن به خصوص علوم و فنون مرتبط با دانش پلیسی و به تبع آن واگذاری مأموریت‌ها و وظایف جدید به افسران پلیس، ما را بر آن می‌دارد برای همراهی با کاروان رشد و توسعه با نگاه نوین و عالمانه به این مقوله نگرینسته و در این رهگذر از اندوخته‌های علمی اندیشمندان و صاحب‌نظران بهره‌مند گردیم. در قرن حاضر که عصر دانایی و اصالت دانش می‌باشد، حوزه علوم تخصصی پلیس توانسته است به تناسب نیازهای فراوان بشری و ارتقای توقعات و انتظارات انسانی، گام‌های اساسی برداشته و به پیشرفت‌های زیادی نائل آید. دانشگاه علوم انتظامیه عنوان تنها مؤسسه آموزش عالی تربیت افسران پلیس در نظام مقدس جمهوری اسلامی و همچنین مرکز ثقل دانش، پیش و مهارت در علوم پلیسی با دارا بودن دانشکده‌های تخصصی مربوط، وظیفه آموزش و تربیت افسران متخصص را برعهده دارد. این دانشگاه علاوه بر بهره‌گیری از دانش موجود در دنیا، به تناسب و اقتضای بومی، با استفاده از نظرات حوزه‌های تخصصی پلیس، دست به تولید دانش زده و با تدوین و تألیف منابع آموزشی مورد نیاز، خلأهای علمی خود را پوشش می‌دهد. دانشگاه علوم انتظامی با تقویت ادبیات و دانش انتظامی زمینه‌های رشد و توسعه آموزش دانشجویان رشته‌های تخصصی را فراهم نموده است تا پاسخگوی نیازها و انتظارات روزافزون جامعه در حوزه علوم پلیسی باشد. کتابی که پیش روی شما خواننده گرامی قرار دارد، حاصل همین ایده بوده و به دانشجویان عزیز دانشگاه علوم انتظامی، همکاران، اندیشمندان و علاقه‌مندان به حوزه‌های علوم پلیسی تقدیم می‌گردد و انتظار می‌رود که با ارائه نظرات اصلاحی خود معاونت آموزش دانشگاه را در راستای ارتقاء و بهبود کیفی کتاب یاری نمایند.

فهرست

مقدمه مؤلف	۱۳
------------------	----

فصل اول: کلیات

تاریخچه	۱۶
الف: تاریخچه پدافند غیر عامل	۱۶
ب: سیر تحولی مدیریت بحران در ایران	۲۶
ساختار و سازمان مدیریت حوادث و سوانح (مدیریت بحران) بعد از پیروزی انقلاب اسلامی	۳۱
اصول مدیریت بحران	۳۴
قوانین و مقررات مدیریت بحران	۳۶
تعاریف و اصطلاحات	۴۴
اقدامات پدافند غیر عامل در تأمین امنیت عمومی قبل، حین و بعد از حوادث و بحران ها	۱۰۶
پدافند غیر عامل در مدیریت بحران	۱۰۶
انتظارات و اهداف پدافند غیر عامل در مدیریت بحران	۱۱۰
نقش پدافند غیر عامل در بحران مناطق شهری	۱۱۱
جایگاه مدیریت بحران و پدافند غیر عامل در مدیریت بحران های شهری	۱۱۴
نقش انتظام بخشی در حوادث و بحران ها	۱۴۰
نظام جامع امنیت کلان شهرها	۱۴۰
نظام جامع آمایش جمعیتی	۱۴۱
طرح جامع مدیریت بحران های امنیت عمومی	۱۴۲
سامانه های مدیریت دانش بحران های امنیتی انتظامی	۱۴۲

۱۴۳	توسعهٔ پدافند غیرعامل در ساختار مدیریت پیش رویدادی بحران‌های دفاعی امنیتی
۱۴۳	پیشگیری از بروز بحران‌های هویتی منزلتی
۱۴۴	دستیابی به الگویی پایدار متأثر از حداکثر وحدت فکری رویه‌ای متولیان مدیریت بحران
۱۴۴	اهداف امور امنیتی و انتظامی در حوادث و بحران‌ها
۱۵۲	مسیرهای مواصلاتی
۱۵۲	اعتراضات گروهی
۱۵۳	مشکلات ترافیکی
۱۵۳	فرار زندانیان
۱۵۴	انتظام بخشی در فاجعه و بلایا
۱۵۷	سؤالات فصل اول

فصل دوم: شرح وظایف کلی ناجا در حوادث و بحران‌ها

۱۶۰	شرح وظایف کلی ناجا در حوادث و بحران‌ها
۱۶۳	وظایف کلی ناجا در بلایای طبیعی
۱۶۷	شرح وظایف خاص ناجا در حوادث و بحران‌ها
۱۷۳	تأثیرات کلی حوادث و بحران‌ها بر نیروهای پلیس و راه‌های پیشگیری از آن
۱۷۳	تأثیرات حوادث و بحران‌ها بر پلیس
۱۷۵	روش‌های کاهش خطرات اجزای غیرسازه‌ای
۱۷۶	اقدامات ساده کاهش خطر
۱۷۸	جرایم ناشی حوادث و بحران‌های تأثیرگذار بر پلیس
۱۸۱	راه‌های پیشگیری از جرایم ناشی حوادث و بحران‌های تأثیرگذار بر پلیس
۱۹۱	شیوه‌های رویارویی و کنترل بلایا از دیدگاه پلیس بین‌الملل (اینترپل)
۱۹۸	سپاه مهندسان ارتش ایالات متحده
	اطلاعات مربوط به شاخص‌های چهارده‌گانه مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی در کشور ایالات متحدهٔ آمریکا
۲۰۰	آموزش بلندمدت
۲۰۷	برنامهٔ آموزش همگانی
۲۰۷	برنامهٔ آموزش تخصصی
۲۰۷	آموزش بلندمدت

۲۰۸	آموزش کوتاه مدت
۲۰۸	برنامه پژوهش
۲۰۸	اجرای رزمایش و مانور
۲۰۹	اطلاعات شاخص های سامانه آمادگی ملی در کشور کانادا
۲۱۰	ساختار مدیریت بحران در کشور کانادا
۲۱۲	مدیریت صحنه بحران
۲۱۲	برنامه های تأمین نیازهای اساسی
۲۱۲	برنامه دفاع غیر نظامی
۲۱۳	برنامه حفاظت زیر ساخت ها
۲۱۳	برنامه تداوم خدمات دستگاه ها
۲۱۳	برنامه مدیریت و پشتیبانی منابع
۲۱۴	برنامه آموزش همگانی
۲۱۴	برنامه آموزش تخصصی
۲۱۵	برنامه پژوهش
۲۱۵	اجرای رزمایش و مانور
۲۱۵	اطلاعات شاخص های سامانه آمادگی ملی در کشور هند
۲۲۰	برنامه تأمین نیازهای اساسی
۲۲۰	برنامه دفاع غیر نظامی
۲۲۱	برنامه حفاظت زیر ساخت ها
۲۲۱	برنامه مدیریت و پشتیبانی منابع
۲۲۱	برنامه آموزش همگانی
۲۲۱	برنامه آموزش تخصصی
۲۲۲	برنامه پژوهش
۲۲۳	اجرای رزمایش و مانور
۲۲۵	تیم های دفاع غیر نظامی وزارت مدیریت بحران
۲۲۷	مدیریت صحنه بحران
۲۲۷	برنامه دفاع غیر نظامی
۲۲۷	برنامه حفاظت زیر ساخت ها

۲۲۷	 برنامه تداوم خدمات دستگاه‌ها
۲۲۷	 برنامه تداوم مدیریت و پشتیبانی منابع
۲۲۷	 برنامه آموزش همگانی
۲۲۸	 برنامه آموزش تخصصی
۲۲۸	 برنامه پژوهش
۲۲۹	 ارزیابی
۲۲۹	 اجرای رزمایش و مانور
۲۳۴	 مرکز پیشرفته جستجو و نجات (SAR)
۲۳۴	 رویکردهای مدرن
۲۳۵	 ساختار و پرسنل مرکز ملی مدیریت بحران روسیه
۲۳۵	 ساختارهای تابعه مرکز ملی مدیریت بحران روسیه
۲۳۷	 اداره مرکز ملی مدیریت بحران روسیه
۲۴۴	 سوالات فصل دوم

فصل سوم: تأمین امنیت عمومی در سوانح و بحران‌های عمومی

۲۴۸	 مقدمه
۲۴۸	 رئوس عملیات انتظامی در حوادث و بحران‌ها
۲۴۸	 الف مرحله قبل از بحران (پیش‌بینی انتظامی)
۲۴۸	 ۱) فرماندهی و مدیریت انتظامی
۲۵۱	 ۲- انجام عملیات شبیه‌سازی قبل از بحران
۲۵۲	 تجهیزات، اماکن و فناوری
۲۵۲	 ج) مرحله کنترل و مقابله انتظامی
۲۵۲	 ۱) انتقال کلیه اختیارات به فرماندهی دوم انتظامی منطقه
۲۵۲	 ۲) مبارزه بایب نظامی
۲۵۲	 ۳) عملیات شهری
۲۵۳	 د) مرحله ترمیم و بازسازی انتظامی
۲۵۳	 ۱) انتظامی، امداد
۲۵۴	 اقدامات پدافند غیر عامل در تأمین امنیت عمومی

۲۵۴	 قبل از بحران
۲۵۹	 حین بحران
۲۶۸	 مرحلهٔ مهارسازی
۲۶۸	 اقدامات پس از بحران
۲۷۸	 ایجاد محرومیت‌های اجتماعی برای اغتشاشگران
۲۷۹	 کنترل عناصر اصلی پس از رهایی از محکومیت
۲۸۰	 سوالات فصل سوم

فصل چهارم: تهیهٔ سناریو اقدامات پدافند غیرعامل در تأمین امنیت عمومی

۲۸۴	 تعریف و اهمیت سناریونویسی در حوادث و بحران
۲۸۴	 تعریف سناریو
۲۸۵	 تعریف سناریو از منظر برخی از صاحب‌نظران
۲۸۶	 مفهوم سناریو
۲۸۷	 ویژگی‌های سناریو
۲۸۸	 ویژگی‌های يك سناریوی خوب
۲۸۹	 منظور از سناریو
۲۸۹	 اهمیت سناریونویسی
۲۹۳	 نقاط قوت سناریو
۲۹۴	 نقاط ضعف سناریو
۲۹۵	 تاریخچهٔ سناریو یسی در حوادث و بحران
۲۹۷	 عناصر اصلی یک سناریو
۲۹۹	 بخش‌های مختلف سناریو
۲۹۹	 رویکردهای کلی در سناریو نگاری
۳۰۳	 مدل‌های سناریونویسی
۳۰۳	 اجزای سناریو در الگوی پیشنهادی تدوین سناریو در مدیریت بحران
۳۰۴	 توصیف منطقهٔ جغرافیایی مورد هدف
۳۰۴	 مفروضات سناریو
۳۰۵	 آثار حادثه بر جامعه

۳۰۵	محاسبه کمی پارامترها
۳۰۶	نحوه کاربردی و پیاده کردن سناریو
۳۰۷	مخروط توجیهی
۳۱۶	تدوین سناریو معیار
۳۱۶	الگوی پیشنهادی تدوین سناریو در مدیریت بحران (سناریو زلزله)
۳۱۶	اجزای سناریو
۳۲۲	راهکارها، اقدامات و تسهیلات امنیتی
۳۳۰	راهبردهای ناجا هنگام وقوع زلزله در تهران
۳۴۱	سؤالات فصل چهارم
۳۴۳	منابع

www.ketab.ir

مقدمه مؤلف

امیرالمؤمنین علی (ع) می‌فرمایند: به پیامدها بیندیش تا در بحران‌ها گرفتار نشوی.

ایران کشوری کهن با سابقه بیش از چند هزار سال در زمره شش کشور دارای تمدن دیرینه جهان قرار دارد؛ این سرزمین کهن از دیرباز در معرض حوادث و رخداد‌های بزرگی قرار گرفته است که بعضاً مخاطرات عظیمی را به دنبال داشته است. در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان مجموعه‌ای از مخاطرات و تهدیدات را در قالب دو گروه عوامل طبیعی و غیرطبیعی تقسیم‌بندی کرد: سیل و آتش‌فشان و زلزله که در آن انسان نقشی ندارد؛ و انفجار صنایع، نشت مواد هسته‌ای، آلودگی هوا، بحران‌های سیاسی، تهدیدات حوزه IT که انسان در ایجاد آن نقش اصلی را عهده‌دار است. کشور ما به علت موقعیت جغرافیایی، وجود صنایع عظیم، قرار گرفتن در منطقه راهبردی خاورمیانه با تهدیدات جدی مواجه است.

ایران جزء ۱۰ کشور بلاخیز جهان است؛ ۷۰ درصد کشور در معرض خطر زلزله، ۵۰ درصد کشور در معرض خطر سیل، ۹۰ درصد کشور در معرض خطر سیل یا زلزله قرار دارد؛ کشور ما از نظر آمار بلایا، مقام ششم جهان و از نظر مرگ و میر در بلایا سه برابر مجروحان است. در کشورهای پیشرفته مجروحان سه برابر آمار مرگ و میر است (گزارش جهانی سوانح، ۲۰۰۱). دستگاه‌های اجرایی کشور در این حوزه سالیان متمادی است که طرح و برنامه‌های خود را برای کاهش خسارت‌های ناشی از این نوع حوادث به کارگیری و با ایجاد سازمان‌ها و دستورالعمل‌هایی هدفمند، این حوزه را مدیریت کرده‌اند.

جمهوری اسلامی ایران به دلیل موقعیت ژئوپولیتیک، اقتصادی و ماهیت ضداستکباری، همواره در معرض تهدیدهای نظامی و غیرنظامی آمریکا و کشورهای استکباری بوده است. رژیم

صهیونیستی اشغالگر قدس در سال‌های اخیر تهدیدات خود را نسبت به کشور ما افزایش داده است و آمریکا با استفاده از شرایط و منابع موجود در منطقه خاورمیانه، در حال توسعه نیروهای نظامی خود می‌باشد. تدابیر مقام معظم رهبری و فرمانده کل قوا بر جدی گرفتن تهدید توسط مسئولان کشور و آماده‌سازی کلیه دستگاه‌ها و زیرساخت‌های کشوری و لشکری بوده است. آمادگی یگان برای مواجهه با مخاطرات، از مقولاتی است که قبل و پس از هر حادثه و بحرانی کاربرد فراوانی دارد.

امروزه مدیریت بحران و حوادث غیرمترقبه یکی از بخش‌های اساسی سازمان‌ها محسوب می‌شود. قبل از تعقیب هرگونه اهداف بلند، مدیریت بحران برای تضمین ثبات و موفقیت مستمر یک سازمان ضروری است. اساساً سازمان‌هایی که در معرض بحران قرار دارند، به آمادگی بیشتری در برابر آن نیاز دارند. مدیریت بحران مؤثر، نیازمند یک رویکرد منظم و نظام‌مند است که مبتنی بر هوشیاری، حساسیت مدیریتی و درک خوبی از اهمیت برنامه‌ریزی دقیق و آمادگی سازمانی است. مدیریت بحرانی که بومی و متناسب با نیازها بوده و راهنمای مدیران در مراحل مختلف آن باشد تا بتوان نسبت به اقدامات پیشگیرانه و یا هر اقدام مناسب، تصمیم درستی اتخاذ کرد و روش‌های صحیحی را به اجرا آورد. تنها چیزی که امروزه در دنیا روشن و مشخص است این است که مدیران باید برای تصمیم‌گیری در شرایط عدم اطمینان آماده باشند. بحران‌ها، رویدادهای ناگواری هستند که می‌توانند باعث افول سازمان‌ها شوند.

بحران‌های ناشی از سوانح طبیعی، بحران‌های شهری، اجتماعی، فناوریانه و ... کشور ما را تهدید می‌کنند. با توجه به موقعیت جغرافیایی کشورمان و وقوع بسیار مکرر سوانح طبیعی و همچنین واقع شدن آن بر روی کمربند زلزله و اینکه ایران یکی از حادثه‌خیزترین نواحی جهان است؛ همه این مسائل سبب شده است که هر از چند گاهی کشورمان دچار بحران ناشی از وقوع یکی از سوانح طبیعی در سطح ملی شود؛ که از جمله بحران‌های اخیر می‌توان به وقوع زلزله در استان‌های گیلان و زنجان و شهرستان بم اشاره کرد که علاوه بر تلفات جانی، خسارت زیاد مالی را به دنبال داشته است و متعاقب آن تنگناهای پیچیده و عدیده‌ای برای مردم آسیب‌دیده و ارگان‌های دولتی و غیردولتی به وجود آورده است؛ که از جمله این مشکلات می‌توان به پیامدهای امنیتی و انتظامی ناشی از این بحران‌ها اشاره کرد.